

IMA PITANJA KOJA SE NE MOGU ODGOVORITI ŠUTNJOM, I PROBLEMA KOJI SE NE MOGU RIJEŠITI PREŠUĆIVANJEM...

Tko ne želi pred modernu ideološku inkviziciju, taj zna: u ovoj zemljici između Drave i Jadrana, zemljici koja nema juga, a čije istočne granice nije uputno spominjati, postoji jednostavan i jasan *auto-da-fé*. Njegova formula glasi: pod okriljem, a zapravo i u službi nacionalsocijalističke Njemačke i fašističke Italije, Nezavisnu je Državu Hrvatsku u travnju 1941. proglasila šačica političkih avanturista bez ikakva uporišta u hrvatskome narodu. Oni su ustali protiv Jugoslavije koja donedavno jest bila „tamnica naroda“, ali se je u Moskvi, kao u novovjekovnoj Kani Galilejskoj u kojoj je ulogu **Isusa Krista** preuzeo **Josif Visarionovič Džugašvili** (poznatiji kao *drug Staljin*, kojega je inače, prije nego što je za većinu čovječanstva postao masovni ubojica, tko zna zbog čega bio glas konjokradice i pljačkaša poštanskih kočija), sredinom 1930-ih godina ta „tamnica naroda“ prometnula u svoju suprotnost i postala čak i svrhom postojanja hrvatskog naroda, pa pobuna protiv te tamnice i tamničara više nije bila izraz prirodne težnje za slobodom, nego je čudesnom nekom logikom postala dokazom kvislinškoga, ropskog duha, budući da Hrvati uvijek mogu, smiju i trebaju izdati Hrvatsku, ali ne mogu i ne smiju okrenuti oružje protiv Jugoslavije.

Nadalje, kako nam propisuje novovjekovski **Tomás de Torquemada** koji ponekad uzme obličje **Vladimira Bakarića**, kadikad **Miloša Žanka** ili **Slavka Goldsteina** (a nekad se, bogme, kad je osobito loše volje, izobličio i u **Velimira Viskovića**, pa počne nerazumljivo mumljati), ti naši spomenuti avanturisti, odrodi i zločinci ni u vrijeme najveće popularnosti nisu uživali potporu više od jedan posto Hrvata. Taj jedan posto koji je bio za hrvatsku državu samim time je pristajao uz Osovinu (jer su svi protivnici Osovine – dakle, *antifašisti*, što će reći: *dobri momci* – ujedno bili pristaše Jugoslavije, ovakve ili onakve!), i onda je taj jedan posto ipak za četiri godine uspio počiniti najveće zločine u hrvatskoj povijesti, pobivši bez

Piše:

Tomislav JONJIĆ

ikakva razloga i povoda, iz čistih zločinačkih pobuda (odnosno zbog hrvatske genetske predodređenosti za zločin, koju je znanstveno verificirao akademik Srpske akademije nauka i umetnosti **Vasilije Krestić**, a *radeći samo svoj posao* literarno ovjekovječio *uvijek budni* antifašist **Goran Babić**) – i baš zbog te urođene genocidnosti nerijetko i na način koji je nadmašivao nacionalsocijalističke brutalnosti – nekoliko desetaka ili čak stotina

pripadnika ustaškoga pokreta, kojemu ne bi pristajala uloga jasenovačkoga koljača. Jer, ništa se u te četiri ratne godine nije događalo osim Jasenovca (osim, eventualno, Jadovno, ako tako kaže učeni **Đuro Zatezalo** sa svojim adlatusima, uhljebljenima od beogradskog Muzeja genocida i *opštine Palilula* do zagrebačke palače Matice hrvatske): nije otvoren nijedan fakultet, nisu radile ni škole niti sveučilište, nije tiskana nijedna knjiga niti su izlazili časopisi, nije snimljen nijedan film niti je održana ijedna kazališna predstava ili izložba. Ničega nije bilo, osim teorije i prakse organiziranoga klanja; ukratko – to

Kako je od tzv. „jedan posto ustaša“ Hrvatska postala „zemljom ustaša“?

tisuća Srba, Židova i Roma te hrvatskih protivnika ustaškoga režima.

U skladu s time, nema nikoga tko na proglašenje NDH gleda onako kako je Slavko Goldstein na stranicama jednoga zagrebačkoga tjednika 1991. godine gledao na postojanje Države Izrael (otprilike: i kad se ne slažemo s potezima izraelskih vlasti, mi kao Židovi sretni smo što Država Izrael postoji i odlučno branimo njezin opstanak!), a osobito nema nijednoga

je jedini fragment povijesti čovječanstva koji se mora slikati crno-bijelom tehnikom, slijedom toga i jedini dio hrvatske povijesti kojega se čovjek mora apsolutno odricati svakog dana, čim ustane i kad god liježe. U ime *antifašističkoga* Oca, Sina i Duha Svetoga. Amen.

Tako je od 1945. do 1990., pa i kasnije, glasila službena politička ocjena te države i tog režima, a otprilike tako glasilo je i stajalište takozvane službene historiogra-

fije. Tako se, uostalom, i danas, u samostalnoj hrvatskoj državi, uči u većini škola (pa nitko ni osobnom niti nacionalnom uvredom ne smatra egzotične prijedloge, primjerice, jednog poricatelja sudski utvrđenoga srebreničkoga genocida, da se hrvatski školski udžbenici podvrgnu superviziji velikih vračeva i monopolista historijske istine, valjda po modelu po kojem je aktualni papa **Franjo** – bez predsjedana u povijesti – odlučio dopustiti da o proglašenju svetim jednoga blaženika Katoličke crkve – blaženoga **Alojzija Stepinca** – suodlučuje ne možda samo postupnikom predviđeni *advocatus diaboli*, nego i neskriveno nazubljena hijerarhija jedne druge crkve koju posljednjih nekoliko stoljeća nipošto ne odlikuje previše nepristran odnos ni prema Zapadu niti prema katolištvu, a kamoli prema Hrvatima).

To je, dakle, propisana, ozakonjena i uzakonjena istina, kanonizirana neobičnim tumačenjem jedne političkom nuždom i osobnom poviješću motivirane kvazihistoriografske ustavne preambule, k tome osmuđena biranim ideološkim tamjanom, poškropljena potrebnim crkvenim škropilima i providena pečatima svih komiteta, komisija i partijskih škola. Iz toga aksiomatski slijedi da u društvu koje se verbalno zaklinje u slobodu misli i govora te neprekidno ponavlja mantru kako su znanje i znanost uvjeti svakog napretka, postoji indeks zabranjenih misli odnosno apsolutno utvrđena i neporeciva istina.

A kad takva, posvećena i neporeciva *Antifašistička Istina* postoji, i kad su joj podignuti tako sjajni oltari, onda bilo koji i bilo čiji zahtjev za znanstvenim pristupom činjenicama i njihovoj interpretaciji biva „revizionistički“, što je neprihvatljivo, jer u *antifašističkome* kategorijalnom aparatu znanost ne znači istraživanje i stalno preispitivanje postojećih spoznaja, dakle – njihovu reviziju, nego *antifašistička* znanost, na diku i ponos narodu, i na slavu državi i široj društvenoj zajednici, znači papagajsko ponavljanje propisanih fraza. I, još više od toga: svaki takav zahtjev je nužno i bezuvjetno „štetan za Hrvatsku“ (što, dakle, pristojnu čovjeku, kojega svakako veseli da se u hrvatske interese zaklinje, i da se hrvatskim zastavama kite i oni koji su inače oduvijek bili protiv Hrvatske, nameće potrebu da priupita, kakve se „koristi za Hrvatsku“ stječu u protivnome odnosno u slučaju da se to

8 / POGLED / br. 652/14

Subota, 13. veljače 2016.

HRVATSKA I SVJETSKA OPERNA PJEVAČICA, GLAZBENA PEDAGOGI

NE BIH ŽELJELA DA OPELOŽIJA predrasuda da su Hrvati ustaše

Europska unija šalje upozoravajuće opomene zemljama kao što su Mađarska ili Poljska. Ne smijemo dozvoliti da i naša zemlja dobije ovakvu vrst stigme

Tatjana GROMAČA VADANJEL

Velika hrvatska i svjetska operna pjevačica, glazbena pedagoginja profesorica Dunja Vejzović, ovih je dana privukla pažnju javnosti svojim hrabrim angažmanom u pokretanju inicijative nazvane Kulturnjaci 2016, kojom je sačinjena lista od oko 3.000 potpisnika, kulturnih radnika i radnica, a koji su Vladi RH uputili javni apel za smjenu nedavno imenovanog Ministra kulture Zlatka Hasanbegovića. Potpisnici ovoga apela drže da je Zlatko Hasanbegović, o čemu je i šira društvena javnost u i izvan Hrvatske informirana, „čovjek vrlo dvojbene kompetencije i radikalno ekstremističkih društvenih i političkih nazora“. U svome javnom apelu kaže da „kultura treba braniti od svake ideologije koja na bilo koji način uspostavlja režim jednodnevnosti, ograničenosti, revizionizma i nacionalističkih koncepta kulturne politike i proizvodnje.“

Kako je najtoj javnosti poznato, prof. Dunja Vejzović u svojoj je dugoj karijeri djelovala u samome vrhu svjetske operne reprodukcije, djelujući i nastupajući s Herbertom von Karajanom, Claudiojem Abbadom, Carlo- som Kleiberom, s Berlinskim filharmoničarima, u Bečkoj državnoj operi, Scali, pariškoj Velikoj operi... Djevovala je i redateljica poput Roberta Wilsona, Hansa

Neuenfelsa, Liliane Cavalli... Među brojnim nagradama koje je za svoj rad primila su nagrada Zlatni Orfej, nagrada Milka Trnina, nagrada Vladimir Nazor, četiri diskografske nagrade Paris, nagrada Josip Stjepan Slaven- ski, odličje Red Druške hrvatske s likom Marka Marulića, njemački Sretni križ za zasluge, Nagrada hrvatskog glumišta... Svoje golemo scensko i koncertantno iskustvo i znanje prof. Dunja Vejzović već godinama prenosi mladim pjevačima.

S prof. Vejzović razgovarali smo o aktualnim pitanjima vezanim uz njen angažman u inicijativi Kulturnjaci 2016.

Kazali ste da je vaša potpis na listi ostavio iz moralne obaveze, ne samo kao djelatice u kulturnom sektoru, nego i kao građanke RH. Što je bilo za vas najvažnije u ovom slučaju?

doje kao nešto preovlađeno, taj prihvaćam, a fašizam ne dozvoljava slobodu mišljenja. Zar je nešto takvo svoje mišljenje izdajnik? Ministar kulture mora biti otvoren prema svjetlu, tolerantan, i ne smije biti ekstremistički usmjeren. Što je, po vama, trenutna moralna obaveza aktualnoga ministra kulture? – Ja mogu govoriti samo za sebe i ne znam koju razinu moralnog standarda gospodin Hasanbegović posjeduje. Dakle to što bih stratala svojom moralnom obavezom, osobito nakon posljednjeg skandala s objavljenim fotografijama i tekstovima u kojima veliča ustaštvo, jest trenutna ostavka. Pri tome ostavka gospodina Hasanbegovića traži dosad više od 3.000 uglednih kulturnjaka sa služnim imenima i opusima iza sebe. Kako je

možda upravljati resorom čiji naprednici članovi ne vjeruju u ministrov moralni kredibilitet? Mi smo mala zemlja. Precajano na stvarnost Njemačke, to bi bilo 60.000 potpisnika. O slučaju se se izjasnili glavni iz inozemstva kao Pascal Bruckner i institucija Simon Wiesenthal. Naš apel usmjeren gospodinu Oreškoviću u kojem mi kulturnjaci tražimo smjenu, zasad je ostao bez komentara, što bica mrlja i na premijera, koji ne smatra dužnim reagirati na glavne točke uglednih osoba iz kulture.

Polazni stav

Koliko je, prema vašem bogatom iskustvu i dojmovima koje ste stekli surađujući s umjetnicima raznih profila i kulturnih djelatnicima, ta vrst ljudi opće zaljubljenici za politička pitanja po sebi, osobito ona dnevnopolitičke naravi? Je li upletanje u politika stvar prirodnih nagrada interesa ljudi okrenutih duhu i kreaciji?

– I opet ovdje mogu samo za sebe odgovoriti. Iskreno, nikad se nisam bavila dnevnopolitičkom, nego sam se bavila o ljudima i njihovim životnim situacijama, za što držim da je jako politično. Ali kad osnovna pitanja ljudskih prava dođu u pitanje, i kad prepoznati da se dio društva ove zemlje, već od referendumu o definiciji braka, agresivno organizira, moja je moralna obaveza upozoriti na to. I mnoge nagrade koje sam dobila od hrvatske države i od raznog društva, kao i nagrada za životno djelo, upravo me obavezuju da djelujem i koliko mogu doprinesem kulturi otvorene i demokratske Hrvatske. Najmanje što mogu učiniti jest da ja, Dunja Vejzović, u javnosti pokažem svoj stav, a on je na strani poštovanja prava i sloboda pojedinaca. Zato, hvala vam na ovim pitanjima.

Jeste li ikada ranije tijekom života zatekli sebe u situaciji da osjećate da ste dužni reagirati na ono što se nalazi na društveno-političkoj pozornosti?

– Da, bila je situacija kada sam se priključila jednoj mirnoj demonstraciji u Njemačkoj. I to baš upravo kad

sam trebala dobiti orden zasluge Savezne Republike Njemačke, koji mi je njemački predsjednik dodijelio za međunarodnu razmjenu na području kulture. Prvog listopada 2010. sam s mnogim studentima Muzičke visoke škole Stuttgarta i brojnim građanima svih uzrasta i političkih smjernova, nastupila protiv projekta Stuttgart 21, koji se bez demokratskog legitimiteta počeo realizirati. Radilo se o rušenju stotogodišnjih platforma u parku uz kolodvor. Taj mirni protest je bio širvan nezavršenom velikom navedenom policijske snage. Pri tome su ozlijeđene mnoge osobe. Policajci su me izvukli iz reda i vukli me po podu. Upotrebljavani su suzavac i vodeni topovi. Kaojse je upotrijebljen suzavac, da je policija postupila nepristojno i politički s nedovoljno bili kažnjena i što i

Naš apel usmjeren gospodinu Oreškoviću u kojem mi kulturnjaci tražimo smjenu, zasad je ostao bez komentara, što bica mrlja i na premijera

pristoji demokratskoj zemlji. Jedan dan stasao kroz sve ove godine protivnici projekta Stuttgart 21 proveduju svakog ponedjeljak

Ignorirati građanima da oko 3.000 ljudi, uglavnom pripadnika takozvane visokim postojanom predstavnika iste, izrazava nezadovoljstvo i krajnje argumentirano protivljenje postavljanju na mjesto čelnog čovjeka Ministarstva kulture, to se ne doima ozbiljnom i profesionalnom gestom. Okako diskvalificiranje i vrstavanje u „političke ladicke“ postala je i neprimjereno, predstavlja izraz manipulacije i zlorabljenja trenutne pozicije moći. Što vi mislite o tome?

– Potpisnici očekuju da se na apel reagira. Diskvalificirati potpisnika pa i brojku 3.000 bi bi loš politički stav demokratske vlade. Tko ko-

Kako su nas „antifašisti“ i „pobjednici“ sve sveli na poražene i na ustaše?

antifašističko apostolsko vjerovanje uporno ponavlja i slijepo obdržava).

A navlas isto gledište – osim hvalospjeva Komunističkoj partiji Jugoslavije koji su u jugoslavenskoj i postjugoslavenskoj antifašističkoj politici i historiografiji uvijek bili refren svake rasprave o toj temi – zauzimali su krugovi oko izbjegle i izbjegličke grupacije središnjeg dijela nekadašnje Mačekove Hrvatske seljačke stranke (jerbo bi u protivnome u njihovo korito curio tanji mlaz iz američkih i njima sličnih ubožničkih fondova), a i nemali dijelovi katoličke crkvene hijerarhije.

Oni s boljim pamćenjem će se sjetiti da smo na ovim stranicama objavljivali dokumente i o tome kako je i u crkvenim publikacijama nakon Drugoga svjetskog rata cenzuriran i s fotografija uklanjan, ni manje ni više nego – hrvatski grb (valjda zato što je taj nesretni grb doista biljeg sramote i simbol zločina), ali: nigdje se to nije vidjelo tako jasno kao u nastojanju Mačekovih pristaša i utjecajnih crkvenih krugova, da se i pred hrvatskom i pred stranom javnosti – čak i u trenutcima kad bi oči svijeta bivale uprte u Hrvatsku – krivotvori jedan od najvažnijih i najsnažnijih dokumenata hrvatske povijesti 20.

stoljeća: obrambeni govor nadbiskupa dr. Alojzija Stepinca.

Kao što (ne) znamo, nadbiskup je pred jugoslavenskim komunističkim „sudom“ 1946. izrekao onu znamenitu ocjenu, da se je hrvatski narod plebiscitarno izjasnio za hrvatsku državu, i da bi on – zagrebački nadbiskup i hrvatski metropolit, čovjek bez mrlje na savjesti i ujedno bezuvjetno odan Svetoj Stolici – bio ništarija da nije osjetio bilo svog naroda koji je bio rob u bivšoj Jugoslaviji. „Stepinac je kao svećenik bio uzor“, zabilježio je **msgr. Nikola Soldo**, visoki katolički prelat i hrvatski politički uznik: „To je dobar razlog da ga proglašavaju svecem, ali ne smije se zaboraviti da je on cijelim svojim autoritetom stao iza hrvatske države. To je ono što će ući u povijest. To je svima imponiralo. To što je on svetac, veliko je, ali ima i drugih svetaca kod Hrvata. Važno je da on u pitanju hrvatske države nije uzmakao ni za milimetar. To je ono što je Stepinca uzdiglo. On je u povijesnom času stao iza hrvatske države, a to je bilo veliko junaštvo.“

Ocjena je jasna kao dan, i može je osporiti samo onaj koji objasni zašto nadbiskup Stepinac puno znači i hrvatskim nekatolicima, i zašto hrvatskim katolicima znači ne samo više od nekoga katoličkog svetca iz Italije, Španjolske ili Argentine, nego im znači više od svih drugih hrvatskih svetaca i blaženika, i zašto se na Stepinčev grob hodočasti od veljače 1960. do danas, dok za neke druge hrvatske svetce prosječan naš sunarodnjak ne zna ni u kojoj su zemlji, a kamoli u kojem su gradu pokopani.

Zagrebački je nadbiskup velik zato što je bio svetac Katoličke crkve, ali i zato što je bio hrvatski rodoljub, i zato što je – razlikujući državu od režima, a režim od zločina, pa i zločina počinjenih u ime Hrvatske – i u najtežim trenucima branio pravo hrvatskog naroda na vlastitu državu i ponavljao kako se „ni po Božjem ni po ljudskom zakonu“ ne može biti lojalan dvojici gospodara: onomu u Zagrebu, i onomu u šumi, ili onomu u Londonu. Do 8. svibnja 1945. on je priznavao samo jednoga, i samo jednomu je bio lojalan. Bio je kritičan prema mnogim aspektima njegove vladavine i htio je drugačiju Hrvatsku, ali je znao da druge Hrvatske na ovome svijetu nema, i da njezinim slamanjem ne će doći ta druga, drugačija i bolja,

nego će umjesto nje uskrsnuti Jugoslavija, još gora od one prve.

I zato treba imati hrabrosti i ne imati morala, da se veliča nekog apstraktnog, iz životne stvarnosti iščupanog Alojzija Stepinca, a da se prešućuju njegove riječi koje su zapravo sažimale sve ono što je prosječan Hrvat njegova doba mislio! No, ipak su tu rečenicu iz Stepinčeva govora bezbroj puta amputirali ne samo oni koji su se pribojavali kako bi se ono *ništarija* moglo odnositi baš na njih, nego i oni koji su znali da *lagati* nije kršćanski, ali su držali da je, tobože, *politički mudro* te nadbiskupove riječi sakriti, prešutjeti i krivotvoriti (pa će jednima plaća doći na nebesima, a drugi će po naplatu požuriti još u ovozemaljskome životu, kod kojekakvih *komiteta*, komunističkih i nekomunističkih. Jer, trideset srebrnjaka je trideset srebrnjaka! Uvijek tih trideset srebrnjaka dobro dođe, bez obzira na monetu u kojoj su isplaćeni: u obliku sinekurica ili sinekurčina, u obliku javnih priznanja i društvene prisutnosti; u obliku titula i šešira, učenih brada ili masnih podbradaka.)

Blago nama s tolikom političkom mudrošću! Zahvaljujući njoj, Hrvatska se kupa u miru i blagostanju, u među i mliječku, kao što iz dana u dan lijepo vidimo! I, da ne okolišamo: te se nadbiskupove riječi i danas nerado i rijetko spominju, pa je lako primijetiti intelektualni i emocionalni napor kojim ih nastoje izbjeći baš oni koji bi ih morali spominjati, i koji se svakodnevno nalaze u prigodi da ih potegnu u obranu i sebe i nas: svima im je lakše prešutjeti ih nego objasniti što one znače i koju su nam obvezu nametale onda, a koju nam obvezu nameću danas.

A kako je sva ta spremnost na mirenje s crnim legendama naizgled vrlo lijepo i zgodno smišljena, dosljedno provođena i uporno, sedam dugih desetljeća propagirana, hrvatski bi težak očekivao da će kod takvog umilnoga kukavičkog jednoglasja njegove *poštene inteligencije* – one režimske, svjetovne, komunističke i nekomunističke, liberalne i konzervativne, i one crkvene (poglavito one koja po dužnosti hvali onostrani život, ali po ljudskim slabocama i osobnome nagnuću više skrbi o ovostranome, sa svim njegovim častima i slastima), pa čak i dijela one emigrantske kojoj je uvijek bio važniji mig tuđega božanstva nego nauk vlastitoga bogca – očekivao bi da će Hrvati kao narod biti oslobođeni ikakvih hipoteka i

stigma: neka stigma padne na onih „manje od jedan posto“; ne ćemo čak ni probirati ima li u tome kukolju i koje zrno žita (jer bio bi to „revizionizam“, ugrozilo bi našu ispovijed vjere i našu demonstraciju pokornosti, nanijelo bi to „štetu hrvatskom narodu, štetu Hrvatskoj“).

No, gle čuda: dogodilo se upravo suprotno – usprkos tomu miloglasnom suzvučju kojim je zločin pripisan beznačajnoj manjini, ipak je baš svako hrvatsko nastojanje za stvaranjem samostalne države uvijek, neizostavno i generalno proglašavano *fašističkim*. Žrtve našega zločina samo su se umnožavale, a oni Hrvati koji su se pridruživali toj lomači pod vlastitim narodom – poput one starice koja je svoj suharak važno i dostojanstveno priložila lomači na kojoj će domalo izgorjeti **Jan Hus** – pravili su se kako ne primjećuju da i sami – nekad aktivno, drugi put pasivno – sudjeluju u plamenu te lomače, u optuživanju vlastitog naroda.

Umjesto da objasne zašto je došlo do zločina, pa onda i zašto je ta hrvatska manjina počinila krvave zločine, i umjesto da istraže i objasne koliki su ti zločini, ta naša *poštena, antifašistička* inteligencija mislila je da zauzima moralno superiornu poziciju time što će pustiti da se lomača rasplamsa, nerijetko čak i time da joj doimetne svoju cjepanicu. Činila je to ona u ime i na korist Jugoslavije – kao u slučaju onoga poznatoga **Bićanićeva** memoranduma iz jeseni 1941., ili u slučaju **Krležinih** partijskih i leksikografskih služnika koji su umnažanjem hrvatskih zločina vidali rane jugoslavenskomu Molohu – a činila je to ona naizgled i u ime Hrvatske, kao u slučaju onih dijelova hrvatske domovinske i emigrantske pozornice koji su mislili kako će nekritičkim mazohizmom i odricanjem od prava na utvrđivanje činjenica okajati grijeha svojih sunarodnjaka, ne shvaćajući da time samo cementiraju stigme cijeloga naroda. *O, sancta simplicitas*, doista.

Jer, činjenice su neporecive: tim pristajanjem na šutnju fašizam nije gurnut na marginu, nego je postao i ostao istočni grijeh hrvatske politike, čak i usprkos mnoštvu povijesnih dokumenata koji pokazuju da talijanski fašisti između 1941. i 1943. na ovim širinama nikoga nisu doživljavali takvom prijjetnjom kao – hrvatske nacionaliste. Jugoslavenske fašiste i jugointegraliste oni su štitili na svakome koraku; hrvatske su nacionaliste onemogućavali,

progonili, nekad i strijeljali. A ipak, kad god se je o nama pisalo u godinama i desetljećima iza rata, pisalo se je na način da nas se optužuje. Kao cjelinu, ne kao pojedince ili skupine. I osobito onda kad bismo se pokušali osoviti na noge.

I učeni nas je **Ernst Bloch**, taj ljubimac naše *antifašističke*, lijeve inteligencije, 1975. proglasio ako ne fašistima, a ono bar polufašistima; na trenutak su ustašama i fašistima postali i jugoslavenski boljševički namjesnici u Hrvatskoj poput **Šuvara** i **Raçana**; 1990./91. tu smo optužbu slušali iz dana u dan. Njom su nas častili jedan tipični amoralni kolaboracionist i izdajica slobodne Francuske poput **Françoisa Mitteranda** i jedan malne lombrosovski kriminalac poput slobodnog zidara **Giannija De Michelisa**; 2012. u istu nas je fašističku, ili još goru kategoriju svrstao **Bob Dylan**, američki pjevač i glazbenik uz čije su stihove i note mlađi hrvatski naraštaji – dakako, i ja među njima – proveli tisuće sati, trošeći na njegove albume i zadnji novčić učeničkoga džeparca; 2016. nas osvjedočeni prijatelj **Alain Finkielkraut** kuša uvjeriti kako zbog ministra **Zlatka Hasanbegovića** protivnici hrvatske državnosti dolaze na svoje, kako Europa „opet“ bruji da su Hrvati fašisti, pa nas čeka propast ako svoje vlade ne oblikujemo po tuđem ukusu.

Opet, kaže Finkielkraut, a ne iznenada i neočekivano; Hrvati, cijeli jedan narod, a ne onih jedan posto!

I valjda je etično pritom ne upitati, na koja se to etička načela pozivaju i koju demokraciju ispovijedaju oni što su – kako kaže taj filozof – bili toliko protiv hrvatske države? I valjda je etično pomiriti se s time: njihova neetičnost mora nam biti prihvatljiva, njihov nemoral treba biti mjerom našega morala, njihovim imperijalističkim prohtjevima moramo podložiti svoje misli i osjećaje, potrebe i interese? Trebamo li još zbog toga biti sretni? Trebamo li se zbog toga čak smatrati slobodnima? Ili nam je korisnije sjetiti se one misli **Ante Starčevića**, da se onaj tko se i sam sužnjem drži, ne smije čuditi što ga i drugi takvim smatraju.

A Finkielkrautov *mene tekkel* ponavlja u – ili im veliki vračevi u usta stavljaju, u biti je svejedno – deseci hrvatskih intelektualaca i kulturnih uglednika. Kako je to moguće? Kako je moguće da kao cijeli narod nosimo stigmatu fašista i potencijalnih koljača, kad imamo na umu tobožnje

Stepinac: Hrvatski se narod plebiscitarno izjasnio za hrvatsku državu!

antifašističko Sveto Pismo u obliku ustavne preambule, i kad imamo devedeset devet posto u Vukovoj Gorici krštenih i potom što u Anin Dolu, što u Topuskome krizmanih *antifašista*, odnosno kad imamo ono čvrsto i bezuvjetno formulirano službeno stajalište – stajalište iza kojega su sedam desetljeća stajali i stoje partijski komiteti i stranačke središnjice, ideološke škole, državni i paradržavni instituti, tzv. javni intelektualci i intelektualne prostitutke, historiografski paljetkari i publicističke drolje, mrkve i batine, kaznenopravni, prekršajni i stegovni propisi, milicijski pendreci i policijske palice – da je u ono doba manje od jedan posto Hrvata pristajao uz vlastitu državu?

Kako je moguće? Jer, ne zatvarajmo pritom oči: nije sumnjičenjem za fašizam onemogućavana samo hrvatska borba za državu (pa makar su sve hrvatske nacionalističke grupacije izrijeком isticale kako hoće stvaranje demokratske nacionalne države!), nego je sumnjičenjem za fašizam taj antikomunistički **Šufflayev** bijeli Zapad suzbijao čak i svaki oblik hrvatske protukomunističke borbe i otpora. Baš svaki!

Matematičkom se točnošću dade dokazati bolna, tragična činjenica: osim održavanja nacionalne i državne svijesti i u domovini i u emigraciji, ništa od 1945. do 1990. realno ni trajno nisu postigli ne samo bivši ustaše (oni koji su i u drugoj emigraciji ostali vjerni **Anti Paveliću**, kao i oni koji su se odrekli Pavelića, ali ne i vlastite ustaške prošlosti); nego su potpuni neuspjeh doživjele i koncepcije protuustaških hrvatskih antikomunističkih krugova, od **Mačeka** i **Krnjevića**,

preko njihovih sljedbenika, sve do poratnih hrvatskih građanskih emigranata, kako *predproljećarskih* tako i *proljećarskih*, odreda rođenih pred sam svjetski rat ili nakon njega, i odreda osobno i politički neopterećenih ustaštvom i ratnim hipote-kama!

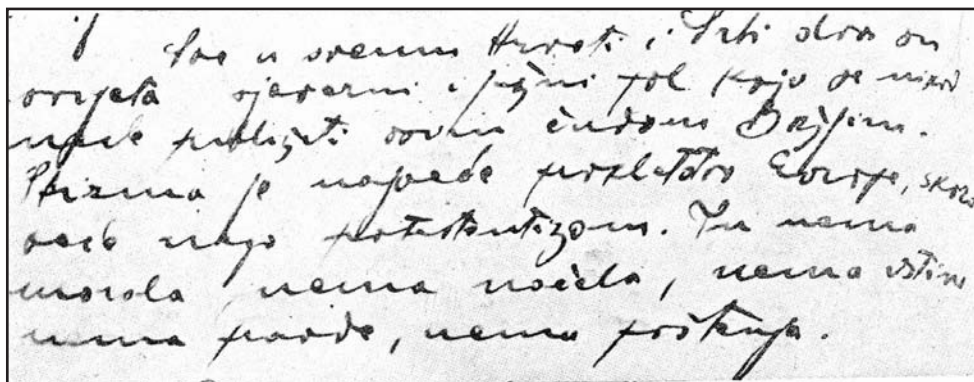
Ne znači to podcjenjivanje njihova nekad i besprimjerna junaštva i zalaganja niti znači poricanje ili omalovažavanje njihovih žrtava – koje su odreda (zanimljivo, zar i slučajno?) – ipak dolazile iz krugova koji se se naslanjali na ratne predšasnike, naraštaj *najborbeniji od Domagojevih strijelaca do tada*, nego znači suočavanje s činjenicama.

Svima su njima i bez njihove krivice sva vrata – od Rima (zapravo puno dalje, od Australije!) do Osla i od Bonna do Washingtona – bila zatvorena jednako kao što su bila zatvorena **Eugenu Kvaterniku** u Rusiji, Francuskoj i Italiji koncem 1850-ih i 1860-ih godina, kao što su bila zatvorena **Stjepanu Radiću** 1919. i 1923. te **Anti Trumbiću** 1928. u Parizu i Londonu, ili kao što su bila zatvorena **Paveliću**, **Jurju Krnjeviću** i **Augustu Košutiću** u Ženevi, Londonu, Pragu i Parizu od 1929. nadalje, i kao što su bila zatvorena desetcima njima sličnih, samo manje poznatih i manje utjecajnih.

Svi su doživjeli sličnu sudbinu – i revolucionari i reformisti i kapitulanti – i svi su je doživjeli zbog istoga: geopolitički su razlozi i goli interesi uvijek odnosili prevagu nad svim ljupkim frazama i patetičnim deklaracijama.

A kad bi se nekomu od njih ta vrata nakratko i odškrinula, onda to nikad nije

bilo više od toga da im se dobace mrvice: nekad da nas se zaštiti od previše otvorenih i previše brutalnih progona i umorstava jugoslavenske (naše, *antifašističke*, ne samo *rankovićevske*, nego i one zavnohaške, *krajačičevsko-herljevičevsko-perkovićevske*, zar ne?) tajne službe, nekad da nas se pozove otplesati kakav narodni ples, pa napola zadivljenom, a napola podrugljivom domaćinu pokazati fragmente folklorne baštine koju, eto, još uvijek njeguju ti egzotični urođenici u balkanskim i pribalkanskim gudurama o kojima smo sva svoja znanja posudili od površnog čitanja **Karla Maya** i **Rebecca West**.

Iz *Stepinčeva dnevnika: Hrvati i Srbi dva su svijeta*

U najbolju bi nam se ruku priznalo da imamo pravo svoj jezik zvati svojim imenom, a kadikad i gdje gdje bi nam dopustilo čak i to da – što bi rekao **Miguel Cervantes** – i samomu kralju *pokažemo šipak kad on ne vidi*.

I to je uglavnom bila sva „korist za Hrvatsku“ koju smo ubrali šutnjom o pitanjima na koja je valjalo odgovarati i prešućivanjem problema koji se ne mogu prešutjeti. (Oni koji nešto znaju o međuratnoj povijesti, znat će da smo između 1918. i 1945. jednako tako bili optuživani da smo boljševidci, i da su nam se sva vrata pred nosom zatvarala s tom izlikom!) Pa smo od sve te silne „koristi za Hrvatsku“ došli dotle da i u svojoj državi, ako se ne bismo zadovoljili time da budemo tek vratari, konobari i slična potrošna roba, nego bismo možda htjeli kakvu javnu službu i sudjelovanje u oblikovanju sudbine vlastitog naroda, moramo i danas, usred 2016. godine skrušeno i na krvavim koljenima ponavljati onaj mučni *auto-da-fé* u ime *antifašističkoga* Oca, Sina i Duha Svetoga.

To je, dakle, stvarni, realni plod te naše „pobjede“ iz 1945., to je rezultat naše „političke mudrosti“ nakon 1945.!

I onda je samo budali potrebno objašnjavati da se radi o pitanjima koja se bez otvorene rasprave ne mogu riješiti, i o problemima koji će još dugo izazivati polarizaciju duhova, ponajdulje ako se pomirimo s ubrničanim ustima.

Jer, kao što nema nijednog razloga da ne pristanemo na klevetanje Domovinskog rata i njegovih protagonista, kao što postoje i razlozi i potreba da se branimo od optužbe da smo pobili *srpsku nejač* – ah, kako lijepi mit bi na tome nastao, samo

okončanog prije skoro osam desetljeća; susjede nam Crnogorce još mori stoljetna podjela na „bjelaše“ i „zelenaše“, pa znamo da je ona do danas najvažnija vododijelnica crnogorskoga društva uopće, a kako bi bilo s Makedoncima da nema kohezivnog djelovanja izravnih vanjskih pritiska, može se samo naslućivati.

Već to pokazuje zbog čega je nužno suočiti se s problemom našega odnosa prema traumatičnim razdobljima naše novije povijesti. Zadaća je to u prvom redu znanstvenika, a ne političara i politikanta, jer – uljuđene i stručne rasprave ne će biti sve dotle dok političari misle da su povjesničari, i dok se povjesničari igraju političara, najčešće nesvjesni, a nekad i svjesni da time potiču i legitimiraju politizaciju i politikantsku zloupotrebu historiografskih tema, a u oba slučaja – skoro nevjerovatno! – smećući s uma da povijest brzo zaboravlja sve one koji su išli utabanim stazama i pokoravali se autoritetima, ali pamti one koji su imali hrabrosti misliti vlastitom glavom i braniti svoja uvjerenja.

Kao i svagdje i uvijek, i ovdje – što bi rekao **Gjalski** – značajeva, značajeva nam treba! Ovdje to znači: prihvatiti **Nietzscheov** savjet – graditi svoje gradove na Vezuvu, slati svoje brodove u neistražena mora! Lokve i bare valja prepustiti onima koji nemaju hrabrosti ni vizije, a ni ideala. Njih zadovoljava brćkanje u toploj i plitkoj kaljuži oslobođenoj bura i oluja, izazova i opasnosti, jer tamo najlakše izruju kakav mastan zalogaj; tamo im i jest mjesto.

A oni koji se odvažavaju na otvoreno more, ne trebaju imati iluzija da će u dogledno vrijeme oko tih teških i bolnih pitanja biti postignuto posvemašnje suglasje. Ono nije ni moguće, a zapravo nije ni potrebno. Ono što je potrebno jest to, da se i o temama iz Drugoga svjetskog rata može raspravljati na akademskoj razini, stručno, argumentirano i civilizirano, bez proskripcija i ostracizma, kao što se, recimo, danas raspravlja o hrvatskome narodnom preporodu, o **Jelačiću**, **Starčeviću** ili **Strossmayeru**, sve temama i simbolima koji su još prije nekoliko desetljeća izazivali tučnjave po ulicama i trgovima ili vodili do barikada na ulazu u sveučilišnu zgradu. Demokratska i civilizirana rasprava ključ je našega duševnoga i društvenog zdravlja.

(*nastavit će se*)